

EL TEMPS

Umar Israilov fou enterrat a Viena el gener del 2009.

Matar al cor d'Europa

Àustria acusa el president de Txetxènia, Ramzan Kadírov, de tenir relació amb l'assassinat d'un exiliat a Viena. Una demanda judicial pot malmetre les relacions entre Rússia i Àustria.

El 13 de gener del 2009, cap a les dotze, quan eixia del supermercat Eurospar Markt al carrer Leopolddauferstrasse, a Viena, Umar Israilov segurament es va adonar de seguida que la seua vida perillava. Amb tota la força va llançar una bossa de comprar a la cara d'un home que l'aguaitava, a fora. Pocs segons després, uns quants metres més enllà, ja no se'n va escapar. Dos homes amb pistoles a la mà van empaitar-lo i li van disparar. Israilov es va desplomar,

tocat diverses vegades, però els agressors no van deixar de disparar. Un el va colpejar amb el mànec de l'arma. La víctima, un ciutadà rus d'origen txetxè de 27 anys que gaudia d'asil a Àustria, va morir quan el duien a l'hospital. L'assassinat, comès enmig del carrer, va causar indignació i un escàndol internacional. No es podia descartar que prompte contaminara la relació entre Europa i Rússia.

Més d'un any i mig després del crim, l'Oficina Federal austríaca per

a la Protecció de la Constitució i la Lluita contra el Terrorisme ha arribat a una conclusió clara: s'ha identificat el president de Txetxènia, Ramzan Kadírov, partidari fidel del president rus Vladimir Putin, com el responsable que hi ha darrere aquests fets. Segons l'expedient dels investigadors, "Kadírov, Ramzan" és un dels "inductors del crim". A partir de nombrosos indicis han arribat a la conclusió que, molt probablement, Kadírov estava al corrent d'aquesta mort.

És possible que un governant per la gràcia de Moscou encarregue un assassinat al centre d'Europa? Els investigadors han traçat un arc extens; no tan sols han esclarit aquest crim concret, sinó que han afegit al cas una denuncia de la Societat per als Pobles Amençats contra Kadírov, a més de les acusacions de tortura amb què Israilov havia denunciat Kadírov davant el Tribunal Europeu de Drets Humans. Els juristes, com ara el director de l'Institut de Drets Humans de Viena, exigeixen que aquests actes

El president de Txetxènia, Ramzan Kadírov, amb una imatge de Vladimir Putin, primer ministre rus, al darrere.

EL TEMPS

tinguen conseqüències. Asseguren que ha arribat l'hora de dictar "una ordre de detenció internacional" contra Kadírov. "Tenim prou indicis de la implicació directa de Kadírov en greus violacions dels drets humans, fins i tot en tortures."

Hi ha més exemples d'investigacions semblants de gran magnitud: l'any 1986, després de la mort de tres persones en un atemptat amb bomba a la discoteca berlinesa La Belle, se'n van cercar els maquinadors a l'entorn

del govern de Líbia. Aquest país, però, estava aïllat del món. Rússia, en canvi, és una gran potència, membre del Consell d'Europa. El govern austríac s'enfrontarà al gran imperi? De moment la fiscalia examina l'informe de l'oficina d'investigació, en coordinació amb el Ministeri de Justícia. El processament de Kadírov seria més aviat simbòlic, però seria una "mena de reparació" pel "dramàtic fracàs de les autoritats", afirma Florian Klenk, de la revista vienesa *Falter*.

Poca protecció. Aquesta és una història tràgica que omplí centenars de pàgines. Segons l'advocada Nadja Lorenz, "no es van prendre totes les mesures possibles per a la protecció d'Israilov". D'una altra banda, no va ser fàcil per a les autoritats de familiaritzar-se amb l'ambient social dels txetxens exiliats. A Àustria hi viuen aproximadament uns 20.000 refugiats d'origen txetxè, entre els quals hi ha militants polítics que són contraris al president Kadírov, lleial a Moscou, a

més de demòcrates convençuts i islamistes perillosos. La posició en què es troben és una reproducció de la situació que es viu al seu país d'origen. En aquesta república del Caucas, des de la caiguda de la Unió Soviètica hi ha una lluita pel poder. Ramzan Kadírov, de 33 anys, és el president de Txetxènia des de l'any 2007. Aquest càrrec ja havia estat ocupat pel seu pare, que fou mort l'any 2004 en un atemptat. Putin va honorar Ramzan fins i tot amb la condecoració més prestigiosa

—com a “heroi de la Federació Russa”— per la “valentia en el compliment del deure”.

Tot amb tot, les organitzacions de defensa dels drets humans denunciaven unànimement, des de fa anys, que aquest heroi té mala fama a causa de la seua brutalitat i que sota la seua esfera d'influència desapareixen persones sense deixar rastre i molts dels seus opositors són executats. D'aquesta manera, l'any 2006 van matar Anna Politkòvskaia, una de les crítiques més dures amb Kadírov, i, més tard, el juliol de l'any passat, la defensora dels drets humans Natalia Estemirova. Quatre mesos abans Sulim Iamadàiev, ex-comandant d'una unitat d'elit txetxena, havia aparegut assassinat a Dubayy.

No s'havia pogut demostrar mai la implicació de Kadírov en actes de venjança, però amb Umar Israilov, que va fugir l'any 2004, per fi hi havia un testimoni principal. Israilov havia format part d'un dels temuts serveis de seguretat que dirigeix Ramzan Kadírov. Presumptament, el van obligar a formar part d'aquesta unitat. Hi ha afirmacions terribles que el refugiat va fer constar en acta a Viena i que es poden rellegir a les denúncies i acusacions presentades per la fiscalia de Viena i pel Tribunal Europeu dels Drets Humans. Segons la primera denúncia, de l'any 2006, Israilov va ser torturat personalment per Kadírov l'any 2003. La denúncia inclou aquest fragment: “Al gimnàs, Ramzan Kadírov em va mostrar un tipus d'aparell amb una manovella, em digué que l'acabava de rebre i que el provaria amb mi. Els guardes de Kadírov m'obligaren a seure en una mena d'aparell de gimnàs i em col·locaren un cable a l'orella [...]. Aleshores, Kadírov començà a girar la manovella i vaig rebre una descàrrega elèctrica.” El testimoni principal va rebre cremades que li van deixar cicatrius a les cames i als llavis. Un dictamen del metge forense va confirmar la descripció dels fets i, consegüentment, les seues acusacions van obtenir gran rellevància, més enllà del seu país i tot.

Amic dels txetxens. A Txetxènia, Kadírov —també a causa de la pressió de Moscou— s'esforçà a alliberar-se de

la imatge de president torturador. A les entrevistes es considerava amic de tots els txetxens i tractava de guanyar-se els exiliats. No obstant això, Les invincions per a tornar a casa sempre anaven vinculades a amenaces a aquelles persones que suposadament vivien a occident “sense dignitat”. Kadírov va intentar capturar els seus enemics amb l'ajuda d'ordres de detenció internacionals. Moscou insistia en l'extradició dels presumptes terroristes, també en l'extradició d'Israilov. L'acusaren d'haver assassinat dos agents del servei secret i quatre homes de la guàrdia del president durant la fugida. Tanmateix, les ordres de detenció *made in Russia* sovint han demostrat ser manipulades. Els països occidentals denegaren les extradicions; Viena tampoc no va deixar anar Israilov.

Així doncs, Kadírov va seguir un camí paral·lel per tal d'aplegar els exiliats renitents. Agents del servei secret occidentals confirmen que Kadírov va començar una forta “campanya de retorn”. A internet circulaven llistes dels exiliats txetxens buscats. A Viena, segons l'Oficina Federal per a la Protecció de la Constitució, el president de Txetxènia va crear un “servei d'intel·ligència militar” que s'encarregava de localitzar el lloc de residència de les persones que sol·licitaven asil. Un exiliat en particular es trobava en el punt de mira de Kadírov: Israilov, un “factor de risc per a Kadírov i els seus esbirros”.

Va ser el maig del 2008 quan els esbirros van resoldre la qüestió del “factor de risc”. Artur Kurmakàiev, un txetxè, suposat home de negocis, que havia estat reclòs per extorsió i coacció des del 2003 fins al 2006 a Alemanya, va establir contacte amb Israilov. A la primera trobada, Kurmakàiev ja va anar al gra. Va oferir a Israilov el número de telèfon de Kadírov, podia disculpar-se amb ell i retirar l'acusació del Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees; aleshores la qüestió quedaria resolta. Encara va donar un altre consell a Israilov: havia de pensar en la seua família. Hi va haver més trobades entre tots dos homes, una de les quals en una mesquita a Viena, on Israilov i Kurmakàiev es van amenaçar mútuament; tots dos anaven armats. Una vegada,

Israilov va enregistrar la conversa. Kurmakàiev va explicar que havia parlat amb Kadírov personalment i va prosseguir de la manera següent: “Parla amb ell. Els papers per a la teua deportació estan llestos. De tota manera, en una situació com aquesta, avui potser no, demà tampoc, però d’ací a un mes o dos et deportaran. La teua família es quedarà ací, però a tu et deportaran, Ramzan no vol que [...] acabes al Servei Federal de Seguretat. I jo, en el seu lloc, tampoc no ho voldria. Si poguérem solucionar-ho tot per telèfon avui mateix amb tu, parlar amb tu, sense que passe res dolent a les persones del teu entorn i a la teua família...”

L’intent de persuasió de Kurmakàiev va fracassar, de manera que el 9 de juny va rebre una ordre nova. Havia de “resoldre el problema”. Li havien encarregat un assassinat? Així ho va veure Kurmakàiev, que el 10 de juny va fer una confessió completa a l’Oficina Federal per a la Protecció de la Constitució. “Treballe per al president de la República de Txetxènia, Kadírov, Ramzan. El meu cap és la mà dreta del president [...]. Cap a final d’abril o principi de maig vaig rebre l’encàrrec del president Kadírov [...] de buscar Israilov Umar i portar-lo a casa [...]. Ahir em va telefonar la mà dreta de Kadírov [...] i em va posar en contacte amb el president. Aquest em va comunicar que la situació ha canviat i ja no es requereix la presència d’Israilov a Txetxènia, que he d’actuar de la manera que crega convenient, no importa com, però he de resoldre el problema [...]. No vull infringir cap llei i tampoc sóc un assassí.”

Pressió política. Durant aquests dies d’estiu del 2008, les autoritats austríaques havien d’haver canviat el procediment normal per un procediment d’urgència, perquè no eren alarmants únicament les declaracions de Kurmakàiev, sinó també els precés d’Israilov. Confidents del refugiado demanaven constantment protecció a les autoritats. Era inútil. El cas es va convertir finalment en una qüestió política, perquè, llavors, els amics del perseguit intentaren atrapar el perseguidor. El 13 de juny del 2008 van presentar una denúncia contra Kadírov. Presumpta-

Presumptes víctimes de Kadírov: Sulim Iamdaïev (2005), Anna Politkovskaia (2005), Natalia Estemirova (2007) i Umar Israilov (2008). Accions encobertes.

ment, aquest havia planejat un viatge a Àustria per veure dos dels partits de Rússia al campionat d’Europa de futbol. L’advocada d’Israilov va exigir una ordre de detenció, però la van enviar d’un lloc a un altre. Ningú no va voler acceptar la denúncia i no es va dictar cap ordre.

En comptes d’això, el 19 de juny la policia va detenir Artur Kurmakàiev, que va descriure la seua vida en la clandestinitat i explicà que havia rebut més “missions”. L’acta de l’interrogatori diu molt sobre els agents que el qüestionaren: “Aneu afaitat i disposeu de roba neta. Com expliqueu aquest fet?” Un txetxè net, és evident que això no es corresponia amb les imaginacions dels oficials. L’endemà, els austríacs el van enviar a Moscou amb avió. A l’informe dels investigadors s’afirma que Kurmakàiev probablement ja no és viu. Però, evidentment, ell només era una de les moltes persones que hi ha a les xarxes de Kadírov. Els altres van continuar l’encàrrec, però les autoritats no van prendre cap mesura per protegir Israilov. El 8 de juliol del 2008, la seua advocada va demanar protecció personal per escrit. Tampoc no va servir de res. En aquell moment ja feia temps que vigilaven Israilov. No sospitava del nombre elevat de txetxens exiliats que tenien bones relacions amb Kadírov. Els detectius han analitzat innumbrables contactes telefònics, empremtes del lloc dels fets i declaracions de més txetxens. Constantment, s’han trobat amb Kadírov i amb viatges de txetxens exiliats

per establir contacte amb al president de Txetxènia.

Un txetxè resident a Viena, amb el nom fals d’Otto Kaltenbrunner, va viatjar unes quantes vegades a Grozni abans del crim. Havia fundat una associació cultural a Sankt Pölten, un punt de reunió per a ciutadans txetxens exiliats. En realitat, segons els investigadors, no es reunien per tractar d’aspectes culturals i tradicions, sinó per planejar “una acció encoberta” a fi d’aconseguir dades sobre ex-com-patriotes. Per als investigadors, Kaltenbrunner era “l’home de contacte de Kadírov”; és el responsable de l’“organització logística” del 13 de gener del 2009. Aquest dia dos cotxes registrats a nom de Kaltenbrunner es van adreçar al domicili d’Israilov, un Volvo verd i un Opel Astra roig. Umar Israilov va eixir cap a les dotze de l’Eurospar. Llavors van disparar els trets mortals. Tot seguit, els autors del crim van córrer pel carrer i dos transeünts els van fotografiar amb el mòbil. Pocs minuts després pujaven al Volvo.

Al cap de pocs dies, la policia va confiscar el cotxe de Kaltenbrunner. Al Volvo de vidres fumats van trobar-hi un sac de plàstic formant una mordassa, guants d’un sol ús i utensilis per a un “segrest i el lliurament imminent del segrestat a una potència estrangera”, expliquen els investigadors. A la targeta del telèfon mòbil de Kaltenbrunner hi van trobar un indici important: diverses fotografies mostren com abraça Kadírov amb cordialitat. Tres presumptes autors del crim es troben en presó preventiva. Kaltenbrunner hi nega qualsevol implicació. D’una altra banda, a les actes consta que Kadírov “no ha pogut ser interrogat sobre aquestes circumstàncies. Tanmateix ha afirmat davant la premsa que no té res a veure amb l’homicidi”. El final d’aquest drama polític de gènere negre no ha marcat aquell 13 de gener. Israilov està soterrat, però –difunt i tot– continua essent un “factor de risc” per a Kadírov. Fins i tot sense el testimoni principal contra el president de Txetxènia, la vista oral contra el governant de Grozni hauria de poder arribar als tribunals.

Stefan Berg

Traducció de Blanca Juan